

MALMÖ TINGSRÄTT

DOM

s 1 (11)

Avd 3:1

1987-06-10

B 2656/86

Malmö

MÅLSÄGANDE

Gunnarsson, Åke Lennart VICTOR, 530331-3398

c/o advokaten Gunnar Falk, Juristhuset, Riddargatan 18,
114 51 STOCKHOLM

Ombud och biträde enligt rättshjälpslagen:

Falk, Gunnar, advokat

Juristhuset, Riddargatan 18, 114 51 STOCKHOLM

TILLTALAD

Näslund, Bo, i egenskap av utgivare av tidningen
Arbetet

Box 125, 201 21 MALMÖ 1

Offentlig försvarare och ombud: Luterkort, Göran,
advokat

Stortorget 11, 201 22 MALMÖ

SVARANDE

Tryckeriaktiebolaget Framtiden i Malmö, 556000-3997

Box 125, 201 21 MALMÖ 1

Ombud: Luterkort

SAKEN

ansvar och skadestånd på grund av tryckfrihetsbrott

DOMSLUT

1. Tingsrätten dömer Näslund jämlikt 7 kap 4 § 9 p tryckfrihetsförordningen jämförd med 5 kap 1 § och 2 § brottsbalken för tryckfrihetsbrott innefattande grovt förtal och förtal i de delar juryn funnit brott föreligga att utge sjuttiofem (75) dagsböter & ett-hundra (100) kr. Åtalet i övrigt ogillas.

2. Näslund och Tryckeriaktiebolaget Framtiden i Malmö förpliktas att solidariskt till Gunnarsson utge skadestånd med etthundraåttiotusen (180 000) kr jämte ränta därpå enligt 6 § räntelagen från 1986-10-06 till dess betalning sker.
3. Luterkort tillerkänns ersättning av allmänna medel med artontusenåttahundratjugofem (18 825) kr, varav 18 675 kr avser arbete och 150 kr utlägg. Av denna kostnad skall Näslund återbetala tolv tusen (12 000) kr till statsverket.
4. Tingsrätten fastställer att ersättning enligt rätts-hjälpslagen skall utgå till Falk med femtiosex tusen-niohundrasjuttio (56 970) kr, varav 42 720 kr för arbete, 5 475 kr för tidsspillan och 8 775 kr för ut-lägg.
5. Tingsrätten fastställer Gunnarssons rättshjälpsav-gift till trehundra femtio (350) kr och tilläggsavgift till åttusensjuhundra femtio (1 750) kr vilket överens-stämmer med tidigare bestämda maximibelopp för nämnda avgifter, i följd varav Gunnarsson inte nu skall be-tala något ytterligare för sin rättshjälp.
6. Näslund och Tryckeriaktiebolaget Framtiden i Malmö skall solidariskt utge ersättning för Gunnarssons rätts-hjälpskostnader med fyråttiotusen (40 000) kr, varav skall till Gunnarsson betalas åttusenfyrahundra (1 400) kr och till staten trettioåttatusensexhundra (38 600) kr.
7. Med stöd av 7 kap 6 § 2 st tryckfrihetsförordningen förordnar tingsrätten att denna dom med undantag av bilagorna skall tas in i tidningen Arbetet.

YRKANDEN M M

Gunnarsson har efter stämning 8 Näslund och Tryckeriaktiebolaget Framtiden anförts: Olof Palme mördades den 28 februari 1986. Som en följd härav kom en hel nation att lamslås och en spontan landssorg att infinna sig. Mordet och spaningarna efter den eller dem som låg bakom dådet blev omedelbart föremål för en massmedial bevakning som torde sakna motstycke i modern tid. Nationen och omvärlden kunde i långa dagliga massmediareportage följa jakten på gärningsmannen vilken kom att bli måltavla för ett nationellt hat. Ett hat som successivt byggdes upp dag för dag. Den 12 mars greps Gunnarsson och anhölls samma dag. Endast sex dagar därefter, den 18 mars, publicerade tidningen Arbetet, som första svenska tidning, Gunnarssons namn och bild. Hans namn och bild publicerades därefter vid upprepade tillfällen se bilagorna 1 - 44. Den publicering som främst är kränkande för Gunnarsson är de artiklar som varit införda i tidningens riks- respektive lokalupplaga av den 18 - 20 mars 1986, se bilagorna 1 - 12. Därutöver fortsatte Arbetet att införa artiklar med namn och fotografi fram till den 30 maj samma år, se bilagorna 13 - 44. Under perioden den 18 mars - 30 maj 1986 publicerade Arbetet Gunnarssons namn 23 dagar, varav 15 dagar med porträttfoto. 13 dagar har publicering skett på tidningens förstasida, varav åtta dagar även med bild. Gunnarssons namn har förekommit nio gånger i rubrik. Publiceringen av Gunnarssons namn och bild i anslutning till de artiklar som har skrivits om mordet och Gunnarssons person har varit mycket kränkande för honom. Den upprepade publiceringen av Gunnarssons namn och bild har lett till att såväl Gunnarssons vänner och bekanta som den stora allmänheten i övrigt fått kännedom om att han som anhöllen varit misstänkt för mordet på Olof Palme. Detta förhållande har inneburit en oreparerbar skada för Gunnarssons heder. Därtill har han kommit att utsättas för hot som framkallat allvarlig fruktan för hans egen säkerhet till person och egendom, och som tvingat och alltjämt i viss mån tvingar honom att hålla sig undan genom att flytta från plats till plats.

Tidvis har han också haft polisskydd. Gunnarsson har tvingats att sälja sin lägenhet i Stockholm. Han har även tvingats att lämna en anställning som lärare vid ett gymnasium i Sundbyberg och har därefter inte kunnat erhålla någon ny anställning. Han kommer inte att kunna göra detta under överskådlig framtid. Den förlorade arbetsförtjänsten för tiden till och med maj 1987 beräknas till 120 000 kr. Här- till kommer vissa kostnader, beräknade till 10 000 kr, för resor m m som han åsamkats på grund av att han tvingats flytta omkring. - Efter anmälan av pressombudsmannen till pressens opinionsnämnd har denna i utslag av den 14 juni 1986 konstaterat att "Arbetet brutit mot god publicistisk sed genom sina publiceringar av den anhöllnes namn och bild i samband med uppgifter om misstankar mot honom för delaktighet i mordet på Olof Palme". - Uppgifterna i artikelserien har varit ägnade att utsätta Gunnarsson för andras missaktning. Tidningen Arbetet har inte varit skyldig att uttala sig i saken. Det har inte heller varit försvarligt att lämna uppgift i saken. Uppgifterna har lämnats innan någon domstolsprövning har skett av misstankarna mot Gunnarsson. Med hänsyn till att Gunnarsson systematiskt namngivits och återgivits på bild i sammanhang som, sett ur allmän synpunkt, utomordentligt allvarligt skadar en individs heder har Gunnarsson lidit mycket allvarlig skada. Vidare har uppgifterna om Gunnarsson inte varit förbehållna en mindre krets utan tvärtom spritts med en omfattning att hela tidningen Arbetets läsekrets kunnat ta del av dem och vidarebefordra dem utanför läsekretsen. I vårt fall kan 300 000 läsare beräknas ha tagit del av uppgifterna varje dag. Detta bör föranleda att brottet bedöms som grovt.

Gunnarsson har på grund av det anförda yrkat att tingsrätten

1. fäller Näslund till ansvar för grovt förtal enligt 7 kap 4 § 9 p tryckfrihetsförordningen jämförd med 5 kap 2 § brottsbalken, eller i andra hand, för förtal enligt samma lagrum i tryckfrihetsförordningen jämfört med 5 kap 1 § brottsbalken,

2. förpliktar Näslund och Tryckeriaktiebolaget Framtiden - ägare till tidningen Arbetet - att solidariskt till honom utge skadestånd med 200 000 kr för ideell skada och 130 000 kr för ekonomisk skada, sammanlagt 330 000 kr jämte ränta därpå enligt 6 § räntelagen från delgivningsdagen tills betalning sker samt
3. lägger Näslund och bolaget att i tidningen Arbetet införa fällande dom.

Näslund och Tryckeriaktiebolaget Framtiden har bestritt Gunnarssons talan och förklarat sig inte kunna vitsorda något belopp såsom i och för sig skäligt skadestånd. Yrkandet om publicering av fällande dom har medgetts.

Näslund och Tryckeriaktiebolaget Framtiden har som grund för bestridandet anfört: Det vitsordas att artiklarna i bilagorna 1, 2, 3, 5, 6 och 12 samt första sidan i bilaga 11 innehåller uppgifter som är ägnade att utsätta Gunnarsson för andras missaktning och därigenom i och för sig utgör förtal. Beträffande övriga åberopade artiklar bestrids att förtal föreligger. Det har varit försvarligt att namnge Gunnarsson i artiklarna med hänsyn till de bakomliggande händelsernas unika karaktär, vilket medförde ett osedvanligt stort informationsbehov för den svenska allmänheten. En omfattande ryktesspridning hade också uppkommit angående vem som var misstänkt för mordet. Genom publicering av den misstänktes namn kunde fortsatt ryktesspridning hindras och andra människor, som dittills känt sig utpekade, skyddas. Härtill kom att Gunnarssons namn och bild publicerades i ett stort antal massmedia i utlandet, bl a i Danmark och Norge, vilket visar att man utomlands gjorde samma bedömning i publiceringsfrågan som Arbetet. Dessutom hade information i saken, som har bidragit till att identifiera Gunnarsson, lämnats av hans egna advokater. Publiceringen är vidare ett resultat av en noggrann avvägning av de intressen som står mot varandra. Även dessa omständigheter gjorde det försvarligt att publicera Gunnarssons namn och bild i Arbetet. Uppgifterna i artiklarna var sanna och vilade i vart fall på skälig grund. Alla uppgifterna i artiklarna bygger på information som har lämnats av ansvariga

myndigheter, dvs polis och åklagare, samt Gunnarssons egna advokater. Beträffande skadeståndsdelen bestrids slutligen att artiklarna i Arbetet orsakat Gunnarsson skada.

Jury har medverkat i målet.

DOMSKÄL

I målet har Gunnarsson och Näslund hörts. Som vittnen har hörts, på begäran av Gunnarsson, hans far Gunnar Olsson samt på begäran av svarandena chefredaktören Lars Engqvist, redaktionschefen Sten Nordin och generalsekreteraren Karl Gunnar Bäck. Vidare har 8 ömse sidor Åberopats viss skriftlig bevisning. På begäran av svarandena har bandupptagningar av nyhetsprogram i svensk och utländsk TV förevisats för domstolen.

Juryn har funnit tryckfrihetsbrott som innefattar förtal föreligga i fråga om uppgifterna under rubriken "Misstänkt för mordet på Palme" i bilaga 1, i artikeln under rubriken "Allt som pekar mot 32-åringen" i bilaga 2, i hänvisningstexten i bilaga 3, under rubriken "Den mordmisstänkte har jobbat som lärare i Skåne" i bilaga 4, i hänvisningstexten i bilaga 6, i artikeln under rubriken "Hat drev honom till EAP" i bilaga 11, vid rubriken "Gunnarsson aktuell igen för Palmeutredarna?" i bilaga 39, i artikeln under rubriken "Tvungen ingripa i Palme-utredningen" i bilaga 40 och i artikeln under rubriken "Palme-mordet det svåraste att lösa" i bilaga 43. Vidare har juryn funnit tryckfrihetsbrott innefattande grovt förtal föreligga i fråga om uppgifterna i artikeln under rubriken "På torsdag avgör rätten: Häktning?" i bilaga 2. I övrigt har juryn funnit tryckfrihetsbrott inte föreligga.

Tingsrätten har att pröva om brott föreligger endast i fråga om de uppgifter som juryn funnit brottsliga, medan talan i övrigt skall ogillas. I enlighet härmed gör tingsrätten följande bedömning.

Tingsrätten delar juryns uppfattning att de berörda uppgifterna varit ägnade att utsätta Gunnarsson för andras missaktning.

Publiceringen har skett mot bakgrunden av mordet på Sveriges statsminister. Det är uppenbart att det varit av stort allmänintresse att information lämnades om brottet och spaningarna. Det var därvid också ofrånkomligt att stort intresse riktades mot gärningsmannens identitet. För publicering av uppgifter, som rör en misstänkt gärningsman, måste emellertid också krävas att de misstankar som föreligger är tillräckligt väl underbyggda. Särskilt stränga krav måste uppställas vid ett brott som detta, där publiceringen kunde få mycket allvarliga följder.

Gunnarsson förnekade gärningen. Åklagaren hade uttalat att den misstänkte enligt dittillsvarande utredning inte var bunden vid brottet. Den bevisning som fanns utgjordes av indicier. Hållbarheten av åklagarens misstankar hade ännu inte varit föremål för någon domstolsprövning. Mot den bakgrund som nu har angetts har det enligt tingsrättens mening inte varit berättigat att publicera Gunnarssons namn och bild i de artiklar som juryn funnit utgöra förtalsbrott enligt bilagorna 1 - 4, 6 och 11. De skäl som i övrigt har åberopats till stöd för publiceringen kan inte medföra att denna varit försvarlig. Särskilt allvarlig framstår artikeln i bilaga 2 under rubriken "På torsdag avgör rätten: Håktning?" genom att en bild av Gunnarsson jämförs med polisens rekonstruktionsbild av den misstänkte mördaren. Publiceringen av denna artikel bör följaktligen, såsom också juryn funnit, bedömas som grovt förtal. Övriga nu behandlade artiklar skall, i enlighet med juryns beslut, bedömas som förtal.

Vad härefter angår övriga artiklar som juryn har funnit utgöra förtalsbrott (bilagorna 39, 40 och 43), har dessa publicerats i ett senare skede, sedan åklagaren återkallat

sin häktningsframställning och Gunnarsson försattes på fri fot. Av dessa artiklar framgår att det fortfarande fanns vissa misstankar mot Gunnarsson. Visserligen hade tidningen tidigare röjt Gunnarssons identitet. Oavsett detta var det enligt tingsrättens mening inte försvarligt att på nytt återge misstankar mot Gunnarsson, vilka misstankar uppenbarligen var svagare än de som fanns vid publiceringen den 18 - 19 mars 1986. Artiklarna skall i enlighet med juryns beslut bedömas som förtal.

Tingsrätten ifrågasätter inte att syftet med artiklarna varit att tillgodose ett stort informationsintresse. Likväl måste det ha stått klart att publiceringen av artiklarna skulle komma att medföra allvarlig skada för Gunnarsson. Tingsrätten finner att påföljden för Näslund bör bestämmas till ett kraftigt bötesstraff.

I skadeståndsdelen har Gunnarsson, utöver vad som har upptagits ovan i samband med redovisningen av grunderna för hans talan, uppgett bl a följande: När han fick reda på åklagarens beslut att han skulle försättas på fri fot lättade hans betryckta sinnesstämning något. När han sedan fick veta att hans namn och adress hade röjts i pressen fick han en chock. Han "smugglades ut" från polishuset och fördes under poliseskort bort från Stockholm. Den första natten tillbringade han hos släktingar som dock inte vågade låta honom bo kvar av rädsla för att detta skulle negativt påverka en affärsrörelse som de har på orten. Gunnarsson fick därför tidigt nästa morgon föras till ett nytt ställe. Inte heller här kunde han stanna någon längre tid. På grund av det hat som riktades mot honom till följd av att hans identitet hade röjts, tvingades han att fortsätta sin ambulering tillvaro med korta uppehåll på varje ort fram till mitten av april 1986, då han flyttade hem till sina föräldrar. Han vågade inte stanna kvar där heller på grund av de hot som förekom utan har fått fortsätta att flytta omkring fram till mars 1987, dock med längre uppehåll än tidigare på varje plats. Han har levt under ständig rädsla att bli

igenkänd. Hot som var riktade mot hans liv har framförts också till hans föräldrar, genom brev och telefonsamtal från anonyma personer. Rädslan för att bli igenkänd har avhållit honom hittills från att på nytt ge sig ut i arbetslivet. Han är av den uppfattningen att han måste utvandra från Sverige för att på nytt kunna leva ett normalt liv. - Den lärartjänst han hade som vikarie vid en skola i Sundbyberg kunde han inte återvända till efter frisläppandet. Han hade där haft undervisning tio timmar i veckan med en timersättning om 116 kr, eller omkring 4 000 kr i månaden. Han hade fått löfte att vikariatet skulle fortsätta under läsåret 1986/1987. Gunnarsson hade vidare lovats anställning på en tidning från den 1 juni 1986 med en månadslön om 6 000 kr. Denna anställning kunde han inte påbörja. Arbetsuppgifterna vid tidningen hade han avsett att sköta vid sidan om lärartjänsten. Han hade också möjlighet att få extratimmar och kvällsundervisning i språk. Han beräknar att han har förlorat cirka 4 000 kr per månad fram till sommaren 1986, 6 000 kr per månad under sommaren och cirka 10 000 kr per månad under tiden därefter fram till och med maj 1987. Kringflyttningen mellan olika orter har åsamkat honom extra kostnader som uppgår till minst 10 000 kr. I beloppet ingår kostnad för körning 800 mil med egen bil, ersättningar han betalat till personer som han bott hos samt fördyrade levnadskostnader i övrigt.

Vad Gunnarsson har uppgett om sina ändrade levnadsförhållanden och om sitt lidande på grund av att han känt sig utpekad som Olof Palmes mördare vinner stöd av vad hans far, Gunnar Olsson, har omvittnat. Att det i huvudsak är fråga om följder av att hans identitet röjts i vida kretsar genom de ovan behandlade tryckfrihetsbrotten kan inte betvivlas.

Tingsrätten finner på grund av det anförda utrett att Gunnarsson genom tryckfrihetsbrotten åsamkats ett betydande lidande. Ersättningen härför bör skäligen bestämmas till 100 000 kr.

Enligt ingivna utdrag ur skattelängder uppgick Gunnarssons inkomst av tjänst år 1983 till omkring 23 000 kr, år 1984 till cirka 64 000 kr och 1985 till cirka 60 000 kr. Det finns inte någon anledning att tro annat än att han under år 1986 och fram till och med maj 1987 skulle kunna tjäna lika mycket som under de föregående två åren. Å andra sidan har inte visats att hans inkomster skulle ha blivit högre. På grund av det anförda beräknar tingsrätten att Gunnarssons förlorade arbetsförtjänst under den tid varom är fråga uppgår till 70 000 kr. Vad Gunnarsson har yrkat i ersättning för kostnader, orsakade av hans flyttningar mellan olika orter, bör godtas.

I enlighet med det anförda är Gunnarsson berättigad till skadestånd med sammanlagt 180 000 kr, att utges av svarandena solidariskt.

Yrkandet att tingsrättens dom skall införas i tidningen Arbetet skall bifallas.

FULLFÖLJD SHÄNVISNING se bilaga (öv 400 c)

Vad senast den 1 juli 1987

Besvär senast den 24 juni 1987

På rättens vägnar

Ulf Arrfelt

Stig Ramkull

Krister Theorin

Skiljaktig mening, se protokollsbilaga till protokoll
1987-06-03

MALMÖ TINGSRÄTT
Kopian överensstämmer
med originalet.